శ్రావణపట్టీ

కందుకూరి రామభద్రరావుగారు

౧

"ఏమండీ! ఎప్పుడువస్తామని కబురంపేరండీ" అన్నది వడకగదిలోనుండి పాందాను, వక్కపొడిపీసా పట్టుకొనివచ్చుచు శాంతమ్మ.

"రేపు రెండుఘడియల ప్రొద్దెక్కేసరికి దోసెదాటివస్తామన్నారు." అని కుటుంబరావు చుట్టపొగ పైకియూది బదులు చెప్పినాడు.

శాంతమ్మ చావడిలో హరికెన్ లాంతరువద్ద కూర్చుని తమలపాకులకు సున్నమురాసి యీనెలుతీయు చున్నది. కుటుంబరావు చుట్టపారవైచి వీధియరుగుమీదనుండి లేచివచ్చి శాంతమ్మకెదురుగా చావడిలో మంచముమీదకూర్చున్నాడు. కూతురు లలిత, కొమరుడు రామం ప్రక్కను పండుకొనియున్నారు. రామం ప్రొద్దుగ్రుంకేసరికే భోజనముచేయుచు పేచీపెట్టి యేడ్చియేడ్చి నిదురపోయినాడు. లలితకుమాత్రమింకా కునుకుపట్టలేదు; సహజముగా తాను తల్లికి పనిపాటులలో నాసరాగాయుండి ప్రొద్దుపోయేవఱకు నిద్దురపోదు; మఱునాడు శ్రావణశుక్రవారము. అత్తవారు శ్రావణపట్టీ తెచ్చెదరని వర్తమానమువచ్చినది. తల్లిదండ్రు లావిషయమై ప్రసంగముదెచ్చినారు. అందుచే కన్నులు మూసికొని వారనుకొనుమాటలన్నిటిని పాముచెవులతో వినుచున్నది.

"మనము ఆషాఢపట్టీ నూరురూపాయిల సామాను పంపేముకదా? వారేమి తెస్తారో?" అని శాంతమ్మ మెంగమెత్తి కనుగొనల భర్తవైపు దృష్టిసారించి చిరునవ్వునవ్వినది.

"నాకు మాత్రమేమి తెలుసు? వియ్యంకుడుగారికి సరదాయేకాని పెత్తనమంతా ఆయన అక్కగారిది. అది రణడిప్పకాయముండ."

"అందుకనే మగవాడిచేతిబిడ్డ, ఆడుదానిచేతిడబ్బు నిరుపయోగమన్నారు." అని తమలపాకులచిలకలు, వక్కపొడి భర్తకందించినది శాంతమ్మ.

"పెళ్లిలో చూశావుకాదూ ఆముండ పేచీలు?"

"అమ్మో! అదా? ఎముకలుకొరికేసింది. చీటికిమాటికి తానుసిద్ధం. పిల్ల కొక్కచీరై నామంచి దివ్య నిచ్చిందా? దీనికిసలహా వారిపురోహితుడొకడు దొరికేడు. వాడికి మనవాడేదో పేరుపెట్టేడు."

"చిలకరాముడని"

"మరే. ఆనాల్గురోజులు కుఱ్ఱవాళ్లంతా ఉడికించేరు."

"ఆశాస్త్రుర్లు తెల్లవారిలేస్తే కోర్టులో వుంటాడు. ఎలకమీద పిల్లిని, పిల్లిమీద రోలకనీ ఎక్కించి పరగ దేఱుకుంటోంటాడు. వీరిక ఆయన మంత్రాంగమేమిటో?"

"కట్టుకానులపేరు పెళ్లిలో పెట్టక శ్రావణపట్టీలో తెస్తామన్నారు. నేను ఉత్తరంపట్టుకువచ్చిన మంగలిని అడిగేను. పంతులుగారు కంసాల్లింటిదగ్గిరున్నారు కాని ఆవైనం తెలియదన్నాడు."

"బహుశా చేయించుంటారు."

"అయితే ప్రకాశం ఏక్లాసిప్పుడు?"

"స్కూలుఫైనలు. అతను తెలివైనవాడే. పేసవుతాడు."

"మనమ్మాయి వెళ్లేటప్పటికి ఎస్సెల్సీకి వస్తాడన్నమాట."

"ఆఁ"

"పెద్దమ్మాయిని తీసుకురమ్మని వ్రాశాను. ఈపూటరాలేదు. వస్తే ఉదయంరావాలి."

"ఆలాపనేయింకనేం? వెళ్లి పిలిస్తే నేదిక్కూ లేదు. ఉత్తరంమీద తీసుకువస్తాడా అతను?"
రామంలేచి "అమ్మా! మంచినీ"ళ్లన్నాడు.

౨

అఖండగౌతమీతరంగిణికి ఒకపాయయగు వశిష్ఠానది యిరుప్రక్కలనుదాసి పూర్ణపండితుని నిరాడంబరము ననుకరించి ప్రవహించుచున్నది. పడమటిగాలికి పిల్లతరంగములు లేచి మృదులధ్వనితో మూర్పుతీరములను బలుకరించుచున్నవి. తటమునంటి యేపుగా పెరిగిన బుడమచేలు పచ్చని కంబళ్లుపరిచినట్లు అలరారుచున్నవి. నువ్వుమొక్కలు నిండుయౌవనమున బువ్వుకొనలనుండి నవ్వుచున్నవి. రేవులోనున్న రావినీడ రామం చెలికానితో గూడియాడుచు గోదావరిలో చేరిన 'దోనెకాయలు' సర్వీరాతిపై బగులగొట్టుచున్నాడు. రెండుఘడియల ప్రొద్దెక్కినది. కాని ఆకసముమాగగానుండుటచే గ్రుడ్డియెండమాత్రము కాయుచున్నది. రామం మధ్యమధ్య అద్దరినుండి యిద్దరికివచ్చుదోనెవైపు చూచుచున్నాడు. కొంతతడవగుసరికి దోనెతీరము చేరినది. దిగుచున్న జనమునుజూచి రామం ఇంటికి వాయువేగమున బరుగెత్తెను. తిన్నగా దొడ్డిలోనికి బోయి పూజాద్రవ్యములను సంబాళించు లలితనుజూచి "వస్తున్నారోయి! వస్తున్నారోయి! అమ్మాయి పెళ్లివారొస్తున్నారోయి!" అని మోచేతిక్రింద అరచేతితో తాళము వేయుచుఅన్నాడు.

"చాలులేరా! * * చూడవే అమ్మా! వీణ్ణి." అన్నది లలిత సన్ననికంఠముతో.

"అక్కయ్యతో వేళాకోళమేమిటిరా? ఊరుకో" అనిపలికి శాంతమ్మ నూతిదగ్గిరనుండి వచ్చుచున్న కుటుంబరావుతో "దోనెదాటేరట" అన్నది.

కుటుంబరావు ఊకొట్టి వీథియరుగుమీద తుంగచాపవేయించి కూర్చున్నాడు. వీథిమళుపుతిరిగి కుటుంబరావువియ్యంకుడు, అతని ద్వితీయపుత్రుడు, వారిపురోహితుడు వచ్చి గుమ్మమెక్కినారు. కుటుంబరావు "దయచేయండి" అని వారినిగూర్చుండబెట్టి "రామం! రెండుచెంబులతో నీళ్లుతేరా!" అని లోనికి కేకవేసినాడు.

"అక్కరలేదండి! నేతిక్రమక్కరలేకుండా బావగారు గోదావరినే నిలిపేరుప్రక్క" అన్నాడు వియ్యంకుడు. అందఱు ఒక్కమాఱు ఫక్కున నవ్వినారు. అందులో పురోహితుడు రానినవ్వు తెచ్చుకొని అందఱినిమించి పకపకమన్నాడు. రామం చెంబులు గుమ్మంలోనుంచగానే "అబ్బాయి! కావడిగదిలో పెట్టించు" మని కుటుంబరావు గుమ్మముముందరనిలబడిన చాకలివైపు చూపించినాడు.

పురోహితుడు దొడ్డిలోనికివెళ్లి తడిబట్టలారవేసికొని పడమటింటి ఈశాన్యదిశనున్న పూజామందిరప్రాంగణమున గూర్చుండి యేర్పాట్లు చేయుచున్నాడు. కుటుంబరావు వియ్యంకుడగు అయోధ్యరామయ్యను కుశలప్రశ్నలు వేయుటకారంభించెను. అంతలో తలుపు ఓరగానైచి చాటునుండి శాంతమ్మ "వదినగారు, పిల్లలు అంతాకులాసాగాయున్నారా?" అన్నది మెల్లగా.

"కులాసాగానే ఉన్నారమ్మా." అన్నాడు అయోధ్యరామయ్య.

"ప్రకాశం రాజమండ్రీలోనే యున్నాడా?"

"ఆఁ"

"కులాసాగా యుంటున్నాడా? వంటపూటిమెతుకులు పాపం."

"కులాసాగయున్నానని మొన్నేవ్రాశాడు. ఏమీకష్టపడకుండా చదువులూరికే వస్తాయండీ? అక్కగారూ!"

"కనకం! లోపలికిరాఅమ్మా! చద్దిఅన్నంతిందుగాని" అనిశాంతమ్మ అల్లునితమ్ముని పిలిచినది.

"తినేవచ్చానండి" అన్నాడు కనకం సిగ్గుతో తలవంచుకొని.

కుటుంబరావు మంగలికి కబురుపంపి వారందఱికి అభ్యంగనప్రయత్నము చేయుచుండగా పెద్దకూతురు రమణ, అల్లుడు నారాయణరావు బండిదిగినారు. కుటుంబరావు పుట్టెడుసంబరముతో 'రమణవచ్చిందేవు" అనికేకవేసినాడు. రామం పరుగెత్తుకొనివచ్చి అక్కయ్య చంకయెక్కినాడు. తల్లి, పెద్దతల్లి, లలిత చావడి లోనికి వచ్చి రమణ లోనికిరాగానే దొడ్డిలోనికి వెళ్లినారు. ఒక అరగంటసేపు ఒకరిమాట యొకరికి వినబడ కుండా ఇంటిలోనివారు, పొరుగునున్నవారు అమ్మలక్కలందఱు చేరి "వచ్చావు మేనాతల్లీ!" యని, "ఇదిగో! దిగింది యెప్పుడో భామ" అని, "ఓహో! ఎప్పుడో రాక!" అని పలుకరించుచు రణగొణధ్వనిజేసిరి. ఈమధ్య పురోహితుడు త్వరగా పూజకు కూర్చుండుమనివేసినకేక లెవరును వినిపించుకొనలేదు.

3

బంధుజనాగమనసంజనితసల్లాపములు ముగిసినవి. అభ్యంగనాదికృత్యములైనవి. లలితారమణలును దల్లియు బూజకు గూర్చున్నారు. పురోహితుడు సంకల్పముజేయించుట కారంభించెను. నాలుగు బారల దూరమున తివాసీపఱచి కుటుంబరావు చావడిలోనున్న వియ్యంకుని, అల్లుని, ఇతరబంధువులను లోనికి దయ చేయుడని తీసికొనివచ్చి కూర్చుండబెట్టెను.

గచ్చుతో గట్టిన విశాలమైన పీఠముపై, పసుపురాసి పిండిపద్మములుపెట్టిన పీటయమర్చబడినది. దాని మీద కుటుంబరావు తలిదండ్రులు కాశీవెళ్లినప్పుడు కొనితెచ్చిన యిత్తడిసింహాసనము తళతళలాడుచున్నది. అందు గౌరిదేవి, గణపతి మున్నగుదైవములు శిలారూపముగ నధిష్ఠించియున్నారు. ఒకప్రక్క ఇత్తడికుందెలో దీపము నిశ్చలముగా వెలుగుచున్నది. రెండవప్రక్క వెండిగొట్టమునంగ్రుచ్చబడిన యగరుపత్తులనుండి ధూప మేటకవఱకు దారులు కట్టినది. ముందొకపళ్లెములో వివిధవర్ణసంశోభితములగు ప్రసూనములు సోయగములు గురియుచున్నవి. వేఱొకపళ్లెరమున తండులములపై దమలపాకుల నుంచబడిన క్రొత్తకాసులపేరు ధగధగ మెఱయుచున్నది. పీఠమునకు బారెడుదూరమున లలితయత్తవారు తెచ్చిన క్రొత్తబట్టలు, పసుపుకుంకుమ మున్నగు ఇతరవస్తువులన్నియు వేఱువేఱుగ నుంచబడియున్నవి. పూజ యథావిధిగా జరుగుచున్నది.

"ప్రొద్దుపోయినది. త్వరగా తెమల్చండి" అని కుటుంబరావన్నాడు.

వాయువేగమున బూజనడిచినది. లలితకుదృష్టి క్రొత్తకాసులపేరుమీదనున్నది. రమణకు దనరమణునిమీదనున్నది. ముక్కుపట్టుకొనమని, 'మమ' అనుకొనమని, అక్షతలువేయుమని, చందనము చరచమని పురోహితుడు రెండు మూడు సారులు చెప్పినగాని వారికి వినబడునదికాదు. ధూపదీపనైవేద్యములతోను, నీరాజన మంత్రపుష్పములతోను పూజముగిసినది. ఆత్మప్రదక్షిణములు చేయించి పురోహితుడిష్టఫలప్రాప్తికి ధ్యానము చేయుమనిన వారు రెండుక్షణములు నిశ్చలులై ధ్యానించిరి. ఏమి ధ్యానించిరో యెవరికెఱుక?

పూజముగియగానే మగవారందఱు తొమ్మిది పిండివంటలతో షడ్రసోపేతముగ భోజనములుగావించిరి. లేచినతరువాత చావడిలో గూర్చుండి తాంబూలములు సేవించుచుండిరి. ఆడువారులోపల భోజనములకు కూర్చుండిరి.

"శాస్త్రిగారూ! మీరు రాజమండ్రిలోనే ఉంటున్నారా?" అని కుటుంబరావు అడిగినాడు.

"చిత్తము! మాకుఱ్ఱవాడు లోవర్ సెకండరీ చదువుచున్నాడు. అక్కడనే కుటుంబముతో నందున్నాము" అని బదులు చెప్పినాడు శాస్త్రి.

"ఏలాగున గడపుతున్నారండి పట్నవాసకాపురం!"

"వారికేమండి?" అన్నాడు అయోధ్యరామయ్య.

"వారప్లాఅంచూంచారు. ప్రథమంలో బహుశ్రమగా యుండేది. కొందఱు కొందఱు షాహుకార్లతో పరిచయంకలిగింది. సత్యనారాయణవ్రతమనీ సమారాధననీ పిలుస్తూయుంచారు."

"ఏమండీ శాస్త్రులుగారూ! మీరుకూడ పిల్లలికీయింగ్లీషుచదువే చెప్పిస్తున్నారు? ఇప్పటిరోజుల్లో

572

యేమిలాభమండీ? ఏదో రెండు పౌరోహిత్యపుముక్కలు నేర్పిస్తే ఊళ్లోపడుక్కుంటోంటాడుగా" అన్నాడు నారాయణరావు ఎత్తిపొడుపుగా.

"లోకాచారం, నాయనా! గ్రామంలో పౌరోహిత్యాభిమానంమాత్రము తగులడిందా?" అన్నాడు శాస్త్రి.

"మాశాస్త్రిగారి కెక్కడాతీరిక యుండదండీ. రాజమండ్రిలో కోర్టువ్యవహారాలు కూడా అయనవే." అని అయోధ్యరామయ్య గేలిచేసినాడు.

"చిత్తము. నాకేతీరిక యుండదు. స్వల్పముగా లౌక్యముకూడావుంది. రేపు శ్రావణపూర్ణిమకు యజ్ఞోపవీతములు కూడ టపాలోకట్టినాను."

"ఆశీర్వచనములుకూడా వాటితోనే కట్టేరా?" అన్నాడు నారాయణరావు మరల.

"దివ్యంగా" అన్నాడు శాస్త్రి.

"అందుకు నేనండి పౌరోహిత్యంఅంటే విశ్వాసంలేకపోవడం." అన్నాడు నారాయణ.

శాస్త్రిముఖము జేవురించినది. చినుకుచినుకు గాలివానయైయుండునుగాని అంతలో వీధియరుగుమీద కనకం, రామం జుట్టు జుట్టు పట్టుకొని కేకలువేసుకొనుచున్నారు. నలుగురు వీధిలోనికి వెళ్లి విడిపించినారు.

"చూడు: నాన్నా! వన్ని వెధవ 'కనకం—కునకం' అని వుడికిస్తున్నాడు" అన్నాడు కనకం. "తప్పు, తప్పు. అలాతిట్టకూడదు" అన్నాడు అయోధ్యరామయ్య. రెండు లెంపకాయలతో రామాన్ని లోనికిసాగనంపినాడు కుటుంబరావు.

౪

"ప్రొద్దుకుంకవస్తోంది. తెమిలివెళ్లి నలుగురిని పిలిచేసిరండే అమ్మాయీ!" అన్నది శాంతమ్మ తమలపాకులు పరిశుభ్రపఱుచుచు.

"ఇదిగోవడుతున్నాము." అన్నది రమణ గదిలోనుండి.

లలితారమణ అలంకరించుకొని యివతలకువచ్చినారు. వారిరువురకు నాలుగేండ్లు మాత్రమే హెచ్చుతగ్గు. తల్లిపోలిక పిల్లలు. పచ్చని శరీరచ్ఛాయ. సుందరని ముఖములు. నల్లనిశిరోజములు. బారెడు కన్నులు. తీర్చిన కనుబొమ్మలు. చక్కని యంగసౌష్టవముగలతీగుమాత్రపుపొడగరులు. రెండేండ్లనుండి రమణ పట్టణ కాపురము చేయుచున్నది. కాపురమునకు వెళ్లినమఱునాడే కడియాలు చెరిపించిపట్టాలు, కంటెకరగించి పలకలగొలుసు చేయించినది. పొట్టిచేతులు, పలక మెడలుగలరవికలుకుట్టించినది. కొండిపిగమాని వాలుజడ, తప్పిన జైవులపై బడునట్లు తలకట్టుదువ్వి వెనుక బర్మాముడివేసి యాప్రక్కనుంచి ఆప్రక్కకు పువ్వులు తురుముటకారంభించినది. ఈలావేషమంతయు మార్చినది. దానితో నడకలో నొయ్యారము వచ్చినది. లలిత వివాహమునకు వచ్చినపుడు పల్లెటూరిముత్తయిదువులంతా గేలిచేసినారు. కేవలము బాహ్యపరివర్తనమే అభ్యుదయమనుకొనువారికిటులహాస్యాస్పదులగుదురు కాబోలు. లలితయింకను పల్లెటూరియందే యుంటచే రమణవలె తరిఫీదుకాలేదు. పట్టణనాగరికతను చూచినదగుటచే గొంతమార్పున్నను ప్రస్ఫుటముగాలేదు. చెల్లెలికి దిద్దుటలోనే రమణకీఆలస్యమైనది. పట్టణఫక్కీనిఇరువురు ముస్తాబై వెండికుంకుమభరిణ పుచ్చుకొని పిలుపునకు బయలు దేరినారు.

"అల్లా కాసులపేరుచూచుకొంటూ మాపదిన యేగుమ్మముమీద నేనా పడుతుందేమో?" అన్నాడు కనకం అరుగుమీదకూర్చుని.

* * *

కొంతరడవకు సరికి బిలబిలమని పేరంటమున కందరువచ్చిరి.

ఒకపెద్దముత్తయిదువు లలితపైట దిగలాగి కాసులపేరు చూచి "బాగుంది" అన్నది.

"కొంచెము పొడుగైందికాని తరువాత తరువాత సరిపోతుంది" అన్నదింకొకతె.

"చేతబాగుందిసుమా! మాపిల్ల చేతింత బాగాలేదు" అన్నది మఱియొకతె.

"ఎన్నికానులో! నేనిల్లాంటిదే చేయించుకోవలి" అన్నది ఒక ఉద్యోగస్థుని భార్య.

"నీకేమో! బంగారుపిచికవు. మీఆయన రేపేన్నో నా చేయిస్తాడు" అన్నారొకరు.

"చాల్లెమ్మురా." అంది ఉద్యోగస్థుని భార్య.

"మీ ఆయనేమిచ్చేడే రమణా!" అన్నారింకొకరు.

"ఏమిటిచ్చేదీ?", అన్నదిరమణ.

"రమణా! రేమిటీ? ఎన్నాళ్లకొచ్చావే అమ్మా! కంటిగణ్ణివిడిచిపెట్టలేకుండా వున్నావు?" అన్నది దవడలు నొక్కుకొనుచు ఒకముసలమ్మ.

"లలితపెళ్లికే రావడం. తరవాత రెన్నిమాట్లడిగినాపంపందే" అన్నది కాంతమ్మ.

"చూడలేదని పెద్దవాళ్లు దేవుళ్లాడుతారు కాని, వాళ్లు చిలకా గోరింకలలావుంటారు" అన్నది ముసలమ్మ.

* * *

పరస్పరానురాగసంభాషణలు, ఆలింగనములు ముగిసినవి. వస్తువాహనముల పరీక్షలైనవి. చీనిచీనాంబరముల ధరలు తేలినవి. ముదురులేతరంగులవ్యత్యాసము గుర్తింపబడినది. లలితారమణలిచ్చిన సుగంధద్రవ్యముల తావులులేచినవి. ఫలతాంబూలసత్కారములు నడిచినవి. అచ్చటలతో ముచ్చటలతో ఆనందముగా పేరంటముజరిగినది.

"ప్రొద్దు గ్రుంకిందమ్మా! ఇంటికి వెళ్లా" లని ఒకరొకరేలేచినారు.

* * *

"అనుకున్నంత సేపు పట్టలేదు. ఇక్కడికి లలితశ్రావణపట్టీ తేవడంకూడా అయింది. ఇంకదాని శోభనము దాకాహడావిడేమీలేదు" అన్నది కాంతమ్మ.

ప్రవాసి

పెమ్మరాజు రాజగోపాలము గారు బి. ఏ.

శ్రావణమాసవాసర నిశాసమయాంతరమిద్ది; మేఘమా
లావళి చిమ్మచీకటు లిలాతలమెల్లనునిండ వర్షధా
రావృతిజేయుచుండెను విరామమొకించుకి లేక, దివ్యగో
దావరి వీచికాకరశి తానములూగగ నేగు నేడకో.

ప్రళయహాసము జేయుచంచలభుజంగి
కాలుమేఘంపురక్కసి గర్జసలుప
మేడపై నుండి నేనటుజూడచూడ
భీతిగొలిపెడి నదియేమి హేతువుననొ?

పొలుపుగవర్షధారలను ముత్తైపుబేరులదాల్చి మబ్బుతు
చ్ఛ్పెళులుచెలంగ వర్షరమచేల్వురహించె నవీనజీవనో
జ్జ్వలితమునౌచునీప్రకృతిసర్వము దాల్చెను శ్యామలత్వమున్.
వలపుగుబులొ్లకన నన్మిఘునపాళిసుఖింతురు వానకారునన్.